

**García, Xavier (ed.) (2015). *Joan Oliver-Joaquim Molas: Diàleg epistolar il·lustrat (1959-1982)*.
Lleida: Pagès Editors, pp. 186**

Enric Bou
(Universit  Ca' Foscari Venezia, Italia)

Aquesta edició té un punt d'originalitat. No són freqüents les edicions d'epistolaris il·lustrats i en un gènere en el qual la materialitat del text és molt important aquest és un element important. Claudio Guill n va destacar en els seus estudis sobre epistolografia la importància de la carta com a objecte, com a regal que es feia a algú. Regal de temps, regal d'un tros de paper en el qual s'inscrivien sentiments, opinions. La carta és un objecte únic i sense còpia, en oposició a altres textos que són productes públics, pensats per ser serialitzats i distribuïts. Una edició com la present, d'extraordinària qualitat material, serveix per il·lustrar, però també per anotar, fer més evident aspectes materials dels textos editats. Xavier Garcia va col·laborar en el volum que vaig preparar amb Joaquim Molas *La crisi de la paraula: Antologia de la poesia visual*. En aquella ocasió vaig poder comprovar la seva capacitat de treball, l'apassionament per determinats temes i la garantia de poder enllestir una edició de gran fiabilitat. Xavier Garcia ha recuperat els documents a l'Arxiu Històric de Sabadell i a l'arxiu de Joaquim Molas (ara a la Biblioteca Balaguer de Vilanova i la Geltrú). Són quaranta cartes de dos protagonistes de la literatura catalana del segle XX. Joan Oliver (1899-1986) i Joaquim Molas (1930-2015) van mantenir una correspondència de caràcter literari entre el 9 d'octubre de 1959 fins al 29 d'abril de 1982. En els anys 1959 a 1961 Molas escriu a Joan Oliver amb més freq ncia i el ritme s'inverteix entre 1963 i el 1982, període en el qual predominen les cartes del poeta. Les diferències de personalitat, edat i interessos, facilita una relativa relació de mestre deixeble, i l'èmfasi, d'Oliver en la poesia i el teatre, i de Molas en afers de crítica literària. Cada corresponsal es dedica als afers del seu ofici.

Aquesta edició de cartes és una aut ntica meravella. La lectura d'aquest intercanvi epistolar demostra una afirmació molt coneguda de Pedro Salinas en la seva reflexió sobre l'epistolaritat a *El defensor*: «Pero he aquí que la carta aporta otra suerte de relación: un entenderse sin o rse, un quererse sin tactos, un mirarse sin presencia, en los trasuntos de la persona que llamamos, recuerdo, imagen, alma. Por eso me resisto a ese

concepto de la carta que la tiene como una conversación a distancia, como una lugartenencia del diálogo imposible». Aquests cartes desperten afinitats i complicitats en un moment difícil per la cultura catalana, en plena dictadura, després de la guerra d'Espanya. Les cartes aïllades difícilment poden tenir un valor. Inserides en una sèrie adquireixen un interès per l'estructura repetitiva de seducció, traïció i abandonament, les obsessions, les provatures. Aquestes són cartes que podem qualificar de 'documentals', més que de caràcter estrictament literari, d'una gran bellesa. Ens il·lustren sobre un moment crucial a la vida de tots dos personatges. En efecte, es tracta d'un moment mític en la història editorial de la postguerra, quan Joan Oliver-Pere Quart dirigia a l'editorial Montaner i Simon (que llavors es trobava a l'edifici de l'actual Fundació Tàpies) la versió espanyola del *Diccionario Literario Bompiani*. I Joaquim Molas acabava de traslladar-se a Anglaterra per treballar com a Lector. Allí descobriria una sèrie d'autors i metodologies que serien decisives en l'inici de la seva trajectòria com a historiador i crític, renovador del positivisme i l'estudi estrictament filològic en el qual s'havia educat amb Martí de Riquer.

L'epistolari dona abundants notícies sobre l'estada de Joaquim Molas a la universitat Liverpool. La primera carta estableix el to de la relació i comença amb un «Enyorada gent de Bompiani City». Així pot explicar-los a través de l'altaveu del receptor de la carta algunes de les trifulgues que viu: ha de «fer pràctiques de castellà» i només pot fer pràctiques d'anglès «amb la 'poli'» tot queixant-se que li fan pagar cinc xilings: «– tota una fortunassa! – per a fer-me un carnet de bàrbar tolerat». Sol·licita comunicació: «escriuiu-me, que l'enyorat i el solitari i l'incomunicat sóc jo». Les cartes, pel que contenen, per la mateixa materialitat de la carta, són com velles fotografies esgrogueïdes d'un àlbum familiar. Il·lustren el procés de formació de Molas: lectures de crítica literària, la descoberta a París del teatre de Brecht («Vaig veure la representació més formidable que he vist mai: *L'opera da tre soldi* del senyor Brecht per la companyia del Piccolo Teatro di Milano, al Palais Chaillot»). O les lectures d'alguns autors que havien de ser fonamentals en el seu primer pensament literari: Raymond Williams i György Lukács. Així endevinem les bases teòriques de la proposta que llençaria amb Josep Castellet pocs anys després en la controvertida i programàtica antologia *Poesia catalana del segle XX* (1963).

Joan Oliver era un mestre de la ironia com demostra l'obra literària en prosa i vers. Llibres com *Vacances pagades* i les respostes a Molas contenen acurats comentaris càustics: «Però abans deixa'm que condemni (en principi) el teu 'oblomovisme'. 'Visc submergit en una rutina i una indiferència totals' – dius. Sembla que llegeixes. Aquesta mandra només té – per a mi – un aspecte satisfactori: dir que en un estat semblant, la carta que m'escrius pren un valor extraordinari!». La concessió del premi Ausiàs March a *Vacances pagades* l'any 1959 provoca en Molas un comentari significatiu: «En la persona de vostè, la literatura catalana deu haver

rebut el baptisme del Progrés, no?». Molas sent l'enveja dels europeus i se n'adona de les possibilitats que disposen els habitants de nord enllà: «M'he adonat de *visu* que París és la veritable capital del món. Amb uns quants francs *nouveaux* i amb unes quantes hores de lleure a la setmana, un parisenc pot estar perfectament al corrent de tot el que passa al món. Sense esforç, perquè tot li donen fet i mastegat». En la visita a París resumeix l'enveja sana que experimenta: «Els dies que hi vaig ser, vaig intentar d'aprofitar-los molt. Primer: recorrent la ciutat per tots quatre cantons (que és bonic el Palau de la UNESCO!). Segon: comprant llibres a desdir, de tots colors, però principalment d'un sol color: el que cada cop s'imposa més. Tercer: anant al cinema a veure pel·lícules de la *nouvelle vague*, que són d'un erotisme gairebé foixià i d'una violència gairebé arnaldina».

L'epistolari té un altre valor. Per les característiques de l'edició, en la qual té tant l'aspecte visual com textual, l'aparat editorial es converteix en una mena de museu vivent de l'estat de l'edició catalana de postguerra, de les múltiples iniciatives en les quals Joan Oliver i Joaquim Molas van participar en els anys 1950-60. Els anys sinistres que amb llur presència van contribuir a dignificar. Les notes, generoses, no cauen en la temptació de seguir l'exemple de John Shade a la novel·la *Pale Fire* (Foc pà·lid) de Vladimir Nabokov. És una erudició útil, ben documentada, no amb ganes d'embolicar la troca sinó aportant la informació justa per què el lector pugui entendre el sentit de les cartes. Les notes són la clau de l'edició.

